

Seppo Tiihonen: **Valtioneuvosto koordinoijana. Teoria ja käytäntö vuosina 1939—56.** Valtion painatuskeskus, Helsinki 1985. 391 s.

Tiihosen väitöskirjaa on aiheellista kritisoida ainakin kolmesta eri syystä: 1) tutkimuksen kohde on kirjan lukemisen jälkeenkin epäselvä, 2) tutkimusmenetelmän sisällöstä annetaan vain viitteitä ja niiden implikoimaa menetelmää ei juurikaan käytetä, 3) tutkimustuloksina esitetyt johtopäätökset kuvaavat pikemminkin sitä, mistä tutkimuksen olisi tullut lähteä liikkeelle.

Tutkimuksen kohdetta Tiihonen kuvaa kirjansa ensimmäisessä luvussa: »Valtioneuvoston, laajassa merkityksessä, koostuminen ministereistä, ministeriöistä, virkamiehistä ja ministeriöiden organisaatioista edellyttää enemmän tai vähemmän tietoista yhteensovittamista» (s. 1). Ajatuksena on, että valtioneuvosto laajeni voimakkaasti syyskuusta 1939 alkaen ja että organisaation laajuuksuu luu yhteensovittamisen tarvetta. »Tämä tutkimus koskee . . . valtioneuvoston koordinoitinkäytäntöjä ja diskursia vuodesta 1939 lähtien . . . (v)altioneuvostoa tarkastellaan laajassa merkityksessä ministeristönä ja ministeriönä ja tutkimus keskittyy erittelemään valtioneuvoston virallisen päätöksenteon vakiintuneita menettelytapoja, koordinoinnin otaksuttuja hallinnollisia edellytyksiä, seurauksia sekä päätöksenteon valmistelua koskevia käytäntöjä ja diskursseja» (s. 2). Jo tämä määrittely antaa viitteitä siitä, että tutkimus koskee myös jotakin muuta kuin 'valtioneuvoston koordinoitintia'. Kuitenkin tutkimuskohteeseen viitataan toistuvasti 'valtioneuvoston koordinoitintina'. Paras kuvaus Tiihosen tälle käsitteelle antamasta sisällöstä saadaan referoimalla kirjoittajan omia määritelmiä.

Selostaessaan valtiovarainministeriön järjestelyosaston tehtäviä Tiihonen sanoo, että »(v)altioneuvoston rakenteiden kehittäminen on valtiontalouden ohjauksen, talouspoliittisen suunnittelun ja yhteiskuntapolitiittisen suunnittelun ohella eräs valtioneuvoston nykyisistä koordinoitintikeinoista» (s. 2). Viitattaessaan valtioneuvostoon kohdistetun tutkimuksen puutteisiin kirjoittaja kertoo, että tutkimus ei ole kohdistunut »valtioneuvoston koordinoitintiin, valtioneuvoston toimintaa yhdenmukaistavaan tahdonmuodostukseen» (s. 3). Tutkimuskohteen täsmennystä koskevan jakson Tiihonen aloittaa seuraavasti: »Tutkimuksessa valtioneuvoston koordinoitintia tarkastellaan ohjauksena, joka kohdistuu valtioneuvostoon itseensä sekä valtionhallintoon. Tällöin rajan määrittely valtioneuvoston sisäisen koordinoinnin ja yhteiskuntaan kohdistuvan ohjauksen norminannon, käskyjen sekä kieltojen antamisen välillä on usein vaikea. Tästä vaikeudesta huolimatta tutkimuksessa on koordinoitintia määritelty nimenomaisesti valtioneuvoston sisäiseksi, valtioneuvostoa itseensä ja valtionhallintoa koskevaksi.» (s. 16—17) Puhuesaan valtioneuvoston asemasta presidentin päätösten valmistelijana ja toimeenpanovallan haltijana tekijä sanoo

tämän tekevän »ministeristöstä yhteiskuntakehityksen ja julkisen hallinnon keskeisen käytännön koordinoijan, yhteensovittajan» (s. 18). Käsitellessään valtioneuvoston yleisistunnon vahvaa asemaa itsenäistymisen vaiheessa Tiihonen sanoo valtioneuvoston yleisistunnon keskeisyyden olleen syynä siihen, että »valtioneuvosto oli johdettavissa, koordinoitavissa, melko yhdenmukaisesti, koska asioitakin oli kohtuullisesti» (s. 18).

Valtioneuvoston koordinoitintia näyttää siis viittaavan ylipäätensä kaikkeen 'organisaatioyhteyteen' joka voidaan liittää 'valtioneuvostoyhteyteen'. Ehkä kaikkein omituisin logiikka sisältyy kolmanneksi viimeiseen sitaattiin. En pysty ymmärtämään, miksi on vaikeata pitää erillään valtioneuvoston itseensä kohdistama koordinoitintia ja valtioneuvoston yhteiskuntaan kohdistama ohjaus. Toiminnan kohdehan on aivan eri, samaten laadullinen asiayhteys. Ongelma ei voi olla se, että molempia asioita saatetaan käsitellä yhdessä ja samassa historiallisessa dokumentissa ja että niillä on vissi faktuaalinen yhteys. Myöskään en pysty ymmärtämään tekijän ajatuskäännettä — »Tästä vaikeudesta huolimatta . . . koordinoitintia on määritelty nimenomaisesti valtioneuvoston sisäiseksi . . .», sillä itse tutkimuksessa käsitellään laajasti myös yhteiskunnan ohjauksista. Paljastavaa on, että koordinoitintia on täsmennetty valtioneuvoston *toiminnaksi joka koskee sitä itseään ja valtionhallintoa*. Tämä viittaa suoraan siihen, että kyse ei ole vain yhteensovittamisesta vaan yhtä hyvin erilleen saattamisesta (työnjaosta) ja lopulta paljosta muustakin.

Tämä tulee näkyviin luvussa III, jonka otsikko on 'Koordinoitinkäytäntö'. Luku käsittelee nimittäin seuraavia asioita: valtioneuvoston päätöksenteon järjestäminen sodan oloissa (epävirallinen kabinetti), valtioneuvoston päätöksenteon uudistaminen (ohjesääntö 995/43; esim. yleisistunnon ja ministeriöiden toimivallan suhde, johdon ja vastuun järjestäminen ministeriön sisällä, raha-asiaivaliokunnan tehtävät, keskusvirastojen ja ministeriöiden toimialajakko), rationalisointiajattelun tuleminen valtionhallintoon (virastoasiain valtuutetun viran perustaminen, valtioneuvoston rationalisointikomitean esitykset esim. yleisistunnon, oikeusasiain valiokunnan, raha-asiaivaliokunnan tehtävistä ja päätösvallan delegoimisesta ministeriöiden sisällä), valtiontalouden suunnittelu (tulo- ja menoarvion laadinnan muutokset, valtioneuvoston ja Suomen Pankin suhteet, ennakkollisen finanssivalvonnan laajeneminen), talouspoliittinen suunnittelu (taloudellisen neuvottelukunnan, tuotantokomitean, kansantaloudellisen neuvottelukunnan ja talousneuvoston asettaminen; talouspoliittisen suunnitteluneuvoston ja -toimiston perustaminen), työmarkkinoiden sopimusjärjestelmän synty ja palkkasäännöstely. Kyse on pääasiassa valtioneuvoston organisatoristen muutosten valmistelun ja toteutuksen sekä niistä esitettyjen aikalaisarvioiden ja osin valtioneuvoston harjoittaman yhteiskuntapolitiikan ja sitä koskeneen aikalaiskeskustelun kuvaamisesta.

Tutkimuksen menetelmän kannalta olennainen termi

on 'diskurssi'. Jo valtioneuvostoa määritellään Tiihonen alkaa määritellä diskurssia: »(n)kykyssä vakiintuneessa poliittisessa ja hallinnollisessa ajattelussa ja kielenkäytössä, diskurssissa, siitä (valtioneuvostosta — TV) sovelletaan rinnakkaisia ilmauksia . . . » (s. 1). Ensimmäinen luonnehdinta tutkimuksen menetelmästä kuuluu: »(t)ässä tutkimuksessa valtioneuvoston koordinoitua tarkastellaan sitä koskevan »käytännön» teoreettisen keskustelun», diskurssin, ja tämän diskurssin perustana olevan ja siinä ilmenevän tiedon perspektiivistä» (s. 3). Tekijä viittaa Ilkka Heiskasen kirjoituksiin 'yhteiskunnan tietorakenteista' ja 'käytännön yhteiskuntateoriasta' ja pitää valtioneuvoston koordinoivaa päätöksentekoa (siis mitä?) tältä kannalta »areenana, jota tutkimalla voidaan muodostaa tietoa yhteiskunnan kokonaistietorakenteen erästä osasta ja sille perustuvasta käytännön yhteiskuntateorioiden muodostumisesta» (s. 5). Tutkimuksen menetelmään sisältyy myös tutkimuskohteeseen liitetyn mytologian etsiminen. »Erityisesti poliittisessa ja hallinnollisessa toiminnassa syntyy varsinaisen käytännön toiminnan ja sitä ohjaavien toimintakäytäntöjen »perusteluksi» ja »selittelyksi» omaa käytännön teoriaa ja *mytologiaa*» (s. 6). Tekijä täsmentää, että tällöin mytologia ei viittaa »yleiskielen merkityksessä epätotuuteen, vaan se tarkoittaa arvoja, syntyneitä mielikuvia ja symboleja, jotka ovat yksityisten arvostusten ja eri »alakuultuurien» taustalla» (s. 6). Tämä on tutkimuksen ainoa määritelmä mytologiasta (myytti määrittellään 'yleiseksi yhteiskuntateorian ja käytännön elementtejä yhdistäväksi kokonaisuudeksi', s. 14); samaten ainoa yleisen tason esittely koko ideasta (viitteessä on mainittu Bromsin ja Gahmbergin artikkeli, Sulkusen artikkeli sekä strukturalisteihin johdettava kirja 'Structuralism and Since!'). Tämä antaa aiheen epäillä käsitteen selitysarvoa.

Tiihonen täsmentää tutkimuksensa tarkoituksen näiden menetelmällisten huomautusten näkökulmasta: »... tarkoituksena on selvittää valtioneuvoston koordinoitukäytäntöjen syntyä ja kehitystä sekä niiden perustaksi käytännöstä kummunnutta ja/tai ulkoa tuotettua tieteellistä teoriaa ja niiden yhdentymistä käytännön yhteiskuntateoriaksi . . . (l)isäksi pyritään myös selvittämään, mitä ylempään tason mytologiaa valtioneuvoston koordinoitukurssi (pitäneen olla diskurssi — TV) tarkastellun ajanjakson aikana heijastaa ja miten tämä mytologia yhdistää käytännön käytäntöä ja teoriaa ja yhteiskunta-analyysin »teoriaa» ja käytäntöä — tai miten tämä yhteinen mytologia heijastuu niissä kaikissa» (s. 6).

Tutkimusotetta selvittelevässä jaksossa tutkimuksen lähestymistapaa nimitetään diskurssianalyttiseksi ja tiedonpoliittiseksi. Viiteteksti osoittaa tiedonpoliittista lähestymistapaa edustavan Suomessa paitsi Ilkka Heiskasen ja Pertti Ahosen myös Kari Palosen ja Ilmari Susiluodon (lähdeluettelo puhuu tosin Ahti S:sta). Foucault'ita mainitaan 'Tiedonarkeologia' -teos diskurssianalyttisen lähestymistavan perusteoksena, johon on laskujeni mukaan

neljä täysin teknistä viittausta. Foucault'n ajatusten yleinen piiri tulee esille lähinnä Heiskasen ja Ahosen tutkimusten avulla. Mutta koska nämä eivät ole kehitelleet mitään diskurssianalyysin teoreettista systeemiä niin kuin Foucault ja koska heidänkään käyttämiään tutkimusasetelmiä ei oteta suoraan malliksi, ei Tiihosen analyysivälineeksi konkretisoidu mitään muuta kuin joukko yhden lähestymistavan problematisoimattomia perusteesejä. Tiedonpolitiikkaa ei Tiihonen määrittele lainkaan, se on siten tunnettava lähteiden nojalla ja yhtyy johonkin niissä esitetyistä merkityssällöistä. Mitään valitun lähestymistavan mahdollisia heikkoja puolia ei käsitellä.

Tiihosen huomion kohteena on »valtioneuvoston koordinoitua diskurssin, siis valtioneuvoston koordinoitua koskevan käytännön ajatus- ja puhemaailman (»kokonaiskeskustelun») synty ja kehitys» (s. 12). Tekijä erottaa »käytännön diskurssin» (käytännön toimijoiden keskustelu) ja »tutkimusdiskurssin» (tutkijoiden keskustelu). Tekijä kyllä viittaa (foucault-laisesti) siihen, että näitä diskursseja ohjaavat »diskurssisäännöt ja -käytännöt määräävät sen, mitä . . . tutkimuksissa yleensä saa sanoa» (s. 12—13), mutta mitään syvempää selitystä näiden sääntöjen ja -käytäntöjen luonteesta ei anneta. Siten lukija jää — Foucault'nsa tuntien — odottamaan, että tutkimus paljastaa ne säännöt/säännönmukaisuudet, jotka valtioneuvoston koordinoitua koskevassa diskurssissa ilmenevät ja jotka itse asiassa luovat poliittis-hallinnolliset objektit, subjektit, käsitteet ym. Näitä odotuksia täsmentää tekijän esittämä rajaus: »... tyydytään yksinkertaiseen tiedonpoliittiseen tarkasteluun, jossa kohteena ovat nimenomaan käytännön tiedon ja tutkimuksellisen tiedon keskinäisyydet ja näiden merkitys itse valtioneuvoston koordinoimisessa sekä sen muodostumisessa» (s. 14). Tiihosen mukaan tutkitaan sitä, missä määrin käytäntö ja teoria ovat »ruokkineet» toisiaan. Tutkimustehtävä sisältää kolme selvityskohdetta: 1) koordinoitukäytäntöjen muutos (käytännön diskurssi) perusteluineen (oma poliittis-hallinnollinen teoria), 2) koordinoitua koskevan yhteiskuntatieteellisen ajattelun muutos (tutkimusdiskurssi) ja sen ilmeneminen koordinaatioissa, 3) koordinoitua muutos käytännön ja vakiintuneen diskurssin tasolla.

Tiihosen käsitystä diskurssianalyysin ja tekstin suhteesta osoittaa hänen kysymyksensä, »missä määrin diskurssianalyttisesti suuntautuneen tutkimuksen tulisi kohdistua pelkästään teksteihin — ilmaisulliseen diskurssiin — ja missä määrin se voi ja saa turvautua myös »historiallisesti määriteltyjen» tapahtumien (events) erittelyyn ja analyysiin» (s. 20). Hänen ratkaisunsa on, että diskurssianalyysin »tutkimuskohteina» voivat olla dokumenttien synty, selvät päätökset, varsinaisten tekstien ohella (s. 21). Herää kysymys, eivätkö dokumentit ole varsinaisia tekstejä, vaikka itse toiminta diskurssiksi tai tekstiksi käsitettynä ei olisiakaan. Alaviitteessä tekijä täsmentää, että historialliset tapaussarjat »indeksoidaan» viittauksilla ta-

pahtumassa toimineiden henkilöiden kirjallisiin ilmaisiin. Kyse on siis lopulta tekstianalyysistä myös näiden lähteiden osalta. Tässä yhteydessä olisi kannattanut ottaa esiin foucault-lainen jako diskursiivisiin ja ei-diskursiivisiin käytäntöihin ja pohtia, onko tutkijalla mitään mahdollisuuksia olla yhteydessä vuosien 1939–56 ei-diskursiivisiin käytäntöihin.

Tekijä siirtyy käyttämään menetelmäänsä luvussa III (Koordinoitikäytäntö). Tiihoslainen tulkinta diskurssi-analyysin ja diskurssi-analyytikon metodologisista ja epistemologisista sitoumuksista tulee esiin seuraavassa: »Käytäntöjen kehitystä luonnostellaan lähinnä tapahtuma-analyysinä, joka koskee käytäntöjen muutospeisteitä ... (v)arsinainen tekstianalyysi, koordinoitua koskevien ilmausten (puheenvuorojen ja dokumenttien) analyysi on limitetty käytäntöjen muutospeisteitä koskevan tarkastelun väliin ... (s)ekä tapahtumien että tekstien esittely ja erittely pyritään pitämään mahdollisimman puhtaana tutkijan syy-yhteystulkintoista ... (t)apahtumat on pyritty pitämään tulkinnoista vapaana, jotta diskurssin osapuolten oma näkemys ja tulkinta niistä nousisi selvemmin esiin varsinaisten ilmausten ja dokumenttien erittelyssä ilman tutkijan omaa mahdollisesti »harhauttavaa» tulkintaa ... (i)itse käytäntöjen ja ilmaistun diskurssin erittelyssä ei tehdä voimakkaita tulkintoja, vaan pyritään yksityiskohtaiseen ja mahdollisimman vivahderikkaaseen tarkasteluun» (s. 22). On vaikea väistää johtopäätöstä, että kyse on tavanomaisesta objektivistis-empiristisestä tutkimusotteesta, joka lainalaisuuksia etsiessään tunnetaan myös positivismina. Lisäksi: Miten kirjallisessa tutkimusaineistossa voidaan pitää erillään varsinainen tekstianalyysi ja tapahtuma-analyysi? Miten edes varsinainen tekstianalyysi on mahdollista siten, että tutkija tulkitsee mahdollisimman vähän? Missä on Heiskasen, Ahosen tai Foucault'n diskurssi-analyysi? Missä on diskursiivisten muodostumien subjekteja ja objekteja luova 'itseliikunta', missä subjektin ja objektin sulkeistaminen?

Koordinoitikäytäntöä koskeva luku väitöskirjassa on 'normaalista historiankirjoitusta', ts. dokumenttien sisälön kuvaamista dokumenttien sisältämien ilmiöiden satumisjärjestyksessä. Luku on kirjan laajin, 168 sivua (43 %). Tekijä kyllä lupaa, että »tutkimuksen varsinainen tulkinnallinen anti» sisältyy lukuun V. Katsotaan kuitenkin ensin luku IV.

Tässä luvussa Tiihonen käy läpi koordinoitikeskustelun »teoreettista haaraa», ajankohdan yhteiskuntatieteellistä diskurssia. Hän haluaa erottaa uusia perinteisestä historiankirjoitajasta siinä, että ottaa mukaan myös keskustelua, joka ei ole ottanut kantaa valtioneuvoston koordinoitkysymyksiin (siis mihin?) tai joka ei ole suorasti tai epäsuorasti vaikuttanut siihen (s. 22). Tätä hän puolustele sillä, että diskurssi-analyysin yhteydessä ko. tiukka rajaus saattaisi estää »sen »tietoperustan» yleisen luonteen hahmottamista, mistä käsin yhteiskuntatieteet ovat vaikuttaneet käytäntöön» (s. 22). Perustelu on hyvä. On-

gelmana on vain se, ettei mitään systemaattista tietoperustakytentä ole mahdollista rakentaa 'valtioneuvoston koordinoitinnin' avulla, koska se jää sekä käsitteellisenä ideana että ilmiöalueena liian yleispiirteiseksi ja laadullisesti heterogeeniseksi, epäselväksi.

Tämä käy hyvin esiin myös luvusta V, jossa käydään läpi hallinto-oikeuden, taloustieteiden, sosiaalipolitiikan ja yleisen valtio-opin tutkimuksen juuria ennen tutkimusajankohtaa ja 'kaikkea kuhunkin tieteenalaan liittyvää' tutkimusajankohtana. Kyse on kunkin tieteenalan yleisesittelystä, joka kattaa erilaiset teoreettiset ismit, tiedemiesgallerian, tutkijoiden osallistumisen valtion roolia ja yhteiskunta- ja talouspolitiikan sisältöä, valtiolinten keskinäisyyksiä ja julkisen hallinnon toimintaperiaatteita ja organisaatioita koskevaan keskusteluun ja tutkimukseen. Lähteinä ovat ko. tieteenalojen nykyisten edustajien arvot ja osin aikalaistekstit, joita referoidaan mutta ei analysoida. Lopputulos on, että hallinto-oikeutta ja osin taloustieteitä lukuunottamatta mikään mainituista tieteenaloista ei luonut »tutkimuksellista valtioneuvoston koordinoitidiskurssia» tutkimusajankohtana — tämä johtopäätös edellyttää kuitenkin lukijan omaa aktiivisuutta, koska selviä lopputuloksia ei esitetä. Syynä lienee juuri se, että tutkimuskohteen epämääräisyys jättää epäselväksi, mitä johtopäätökset tarkasti ottaen voisivat koskea. On mielestäni harhaanjohtavaa puhua valtioneuvoston koordinoitinnista esimerkiksi silloin, kun kyse on ylimpien valtiolinten työnjaosta tai siitä mitä tehtäviä valtio ylipäänsä hoitaa suhteessa kansalaisyhteiskuntaan. Tässä suhteessa joko kieli konstituoitui todellisuutta tai todellisuus kieltä: emme voi määrittellä valtioneuvoston koordinoitinniksi mitä tahansa.

Luvussa V Tiihonen lupaa niveltää yhteen hallinnon koordinoitikäytännöt (miksi nyt vain hallinnon?) ja yhteiskuntatutkimuksen esittämän yhteiskuntateorian sekä liittää nämä käytännöt ja teoriat vallinneeseen käytännön yhteiskuntateoriaan ja sitä koskeviin myytteihin. Sotaa edeltävänä aikana koordinoitikäytäntöä luonnehti legalismi, yhteiskunta-analyysia korostettu oikeusvaltio-ideologia, ja käytännön yhteiskuntateorian myyttinä oli oikeusvaltio. Sodan aikana koordinoitikäytäntöä luonnehti keskittäminen, yhteiskunta-analyysia käytännönläheinen yhteiskunta- ja hallinto-ongelmien ratkaiseminen, vallitsevina myyteinä olivat sotatila, kriisi ja kansallinen yksimielisyys. Sodan jälkeen koordinoitikäytännössä alkoivat taloudelliset näkökohdat tulla määrääviksi, yhteiskunta-analyysi keskittyi yhteiskunnan rakentamiseen ja hyvinvointivaltion luonnosteluun, myyteinä olivat jälleenrakennuksen ihme ja uuden aikaistuminen.

Tämä jäsenitys antaa jo viitteitä siitä, mitä Tiihosen periaatteessa hedelmällisestä tutkimusasetelmasta voi saada irti. Koko teos olisikin kannattanut kirjoittaa niin, että tiedettä ja käytäntöä olisi analysoitu jatkuvasti rinnakkain. Tämä olisi pakottanut analyysiin, joka nyt jää paljolti tekemättä. Luku V on 22 sivua ja kirjan päättävä

johtopäätösluku VI vain 4 sivua. Samalla olisi huomio kiinnittynyt enemmän analyysivälineisiin, tutkimusmenetelmään. Luvun V johtopäätökset jäävät nyt vaille kunnollisia perusteluja. Mistään Tiihosen lähteiden implikoimista diskursiivista säännöistä/säännönmukaisuuksista ei mielestäni ole kysymys. Johtopäätöksiin riittää pelkkä arkijärki, koska ne nojaavat suoraan useimmin käsiteltyjen asiakokonaisuuksien nimiin. Vaikka (foucault-laiseen) diskurssianalyysiin ei kuulu fenomenologis-hermeneuttinen tulkinta, merkitsee siinäkin 'pinnan alle' meneminen tulkinnallista riippumattomuutta vain formaalisella tasolla esiin työntyvistä toistuvuuksista. Väitän, että kyseisten lukujen kirjoittamisen edellytyksenä ei ole diskurssianalyttinen kehikko. Jos liitämme sanan diskurssi toistuvien puheenaiheiden yhteyteen, emme tee diskurssianalyysia. Tutkimus edellyttää käsitteen, propositionaalisen idean soveltamista, pelkkä sanalla nimeäminen ei riitä. Sama koskee Tiihosen esittämiä myyttejä. Kun nimeämme jonkin asian myyttiksi, emme selitä sitä, jos emme samalla kerro, mitä myytti on teoreettisena käsitteenä, ts. esitä teoriaa myyteistä. Tutkimus olisi hyötynyt paljon, jos tekijä olisi sisällyttänyt menetelmäänsä myös itse tutkimuskohdetta koskevia, sisällöllisiä teorioita mm. politiikasta, taloudesta ja hallinnosta, sillä diskurssianalyysi sellaisenaan on vain formaalinen — vaikkakin samalla myös tietyt sosiaaliantologiset ja epitemologiset sitoumukset täyttävä — näkökulma, jonka kyky nostaa esiin substantiaalisesti mielenkiintoisia asioita perustuu aina johonkin substantiaaliseseen välineistöön. *Ilman sisällöllistä teoriaa tutkimuskohteesta diskurssianalyysi on vain tekstipinnan uudelleenmuotoilua hihasta vedettyjen luokitusten avulla.* Tiihosen johtopäätökset esimerkiksi myyttien merkityksestä koordinoitukäytäntöjen muotoutumiselle ja oikeuttamiselle ovat sisällöllisiä, mutta ne eivät ole minkään julkituodun myyttejä koskevan lähestymistavan tuottamia.

Luvun VI alussa esitetty kronologinen taulukko mytologiasta, koordinoinnin hallinto- ja tutkimuskäytännöstä, koordinoinnin areenoista (so. valtioneuvoston yleisistunto ja vähitellen lisääntyvät erilaiset neuvostot ja valiokunnat), erilaisista koordinoitidiskursseista (oikeus- turva legalismin pohjalta, rationalisointi sotatalouden, säännöstelytalouden tai talouspolitiikan perusteilta), yhteiskunta-analyyseista (liberalistinen valtioteoria, kriisihallinto, säännöstelytalous, yhteishyvän valtio jne.) sekä keskeisistä diskurssien kehittäjistä (Ståhlberg, Suviranta, Kekkonen, Kastari, Leppo jne.) kuvaa pikemminkin alullaan olevan tutkimuksen *lähtökohtaa* kuin jo tehdyt tutkimuksen *lopputulosta*. Tietenkin toiset tutkijat jatkavat aina toisten tuloksista, mutta tässä on kyse pääosin arkijärjellä tehdystä ilmiöiden systematisointirytyksestä, joka vasta herättää mielenkiinnon niiden tieteellistä selittämistä kohtaan. Tämä on se pinta, jonka alle tulisi päästä.

Historiatieteellinen selittäminen on erilaista kuin yh-

teiskuntatieteellinen. Diskurssianalyysi menee jälkimmäisen puolelle ja jää Tiihoselta vaativassa mielessä tekemättä. Terminologinen ailahtelevaisuus ja monentasoisen huolimattomuus taas murentaa tutkimuksen historiatieteellistä pätevyyttä ja panee yleensä epäilemään sitä. Tällä viittaa terminologiseen epäjohtonmukaisuuteen (esim. myyttien nimet eivät pysy samoina eikä nimityksistä perustella), paikoin käsittämättömään kielenkäyttöön (»Huoltohallinnossa noudatettu organisoitijärjestelmä perustui mm. sosiaalipoliittisessa ajattelussa ennen sotaa jo siihen, että valtionhallinnon keskeiset virkamiehet olivat omaksuneet sen» s. 251), viittaamiseen toistuvasti Allardtin tutkimuksiin 1975 ja 1983, joita ei kuitenkaan löydy lähdeluettelosta, vetoamiseen dokumentoimattomaan yleiseen mielipiteeseen (»Toisaalta katsotaan, että sodan jälkeen julkisista menoista» . . . s. 27; »A.K. Cajanderin hallituksen poliittisen pohjan . . . on katsottu tuoneen . . .» s. 44; »Tehokkuutta perusteltiin ulkomaisilla esikuvilla . . .» s. 99), alaviitteeseen jota ei löydy (s. 210) jne.

Tutkimusta vaivaa niin monentasoisen jäsentymättömyys, että siitä on hyvin vaikea esittää kritiikkiä, jonka oikeuttaisi kritiikin itsensä johdonmukaisuus — kunnolliseen kriittiseen vasta-argumentaatioon ei löydy 'samaa pysyvää' kohdetta. Kaikesta huolimatta tutkimus kertoo meille jotakin, jonka esiinkaivaminen on työläämpää kuin Tiihosen tutkimuksen lukeminen. Tämä koskee yksinkertaisesti sitä, mitä tietyllä ilmiöalueella on erilaisten dokumenttien mukaan tapahtunut. Kaiken taustalla olevan teoreettisen, tieteellisen sanoman selvittäminen on kuitenkin lukijalle aivan liian hankalaa. Tutkimuksen käsitteellisen inkoherenssin mittaamisessa oikean asteikon löytäminen on ainakin minulle ongelma. Kuinka villiä saa 'villikkään diskurssi' olla?